

Ks. Leszek Rojowski

Wydział Teologiczny PAT, Tarnów

PARAFIALNA RADA DUSZPASTERSKA W DIECEZJI TARNOWSKIEJ PRZED SOBOREM WATYKAŃSKIM II

W dniu 24 listopada 2002 r., na mocy zarządzenia ks. bp. Wiktora Skworca, odbyły się w parafiach diecezji tarnowskiej wybory do rad duszpasterskich.¹ Były one początkiem procesu formowania się składu rad duszpasterskich na nową kadencję działalności. Funkcjonowanie nowo-wybranych rad wpisuje się w dalszą historię istnienia tej duszpasterskiej struktury parafialnej w diecezji tarnowskiej. Ta zaś historia ma ciekawy i mało znany początek.

Celem niniejszego opracowania jest przypomnienie i refleksja nad najważniejszymi kwestiami związanymi z parafialną radą duszpasterską w Kościele tarnowskim w pierwszych latach po zakończeniu II wojny światowej. Soboru. Zasadniczym punktem odniesienia dla tej refleksji będą normy prawodawstwa partykularnego, a wśród nich statuty III Synody Diecezji Tarnowskiej z 1948 r., oraz duszpasterskie wskazania ówczesnego Biskupa tarnowskiego Jana Stepy. Rozważania nad początkami rad duszpasterskich w diecezji tarnowskiej zostaną poprzedzone krótkim przypomnieniem ogólnej historii tej instytucji w Kościele w oparciu o najważniejsze dokumenty odnoszące się do niej.

1. NOWA STRUKTURA W DUSZPASTERSTWIE PARAFIALNYM

Parafialna rada duszpasterska jest instytucją stosunkowo młodą. Jej powstanie jest powszechnie łączone z Soborem Watykańskim II, chociaż w dokumentach soborowych nie znajdujemy jeszcze żadnego bezpośredniego odwołania do niej. Jednakże to właśnie ostatni Sobór powszechny, a zwłaszcza jego eklezjologia, stanowi konieczny punkt odniesienia dla parafialnych rad

¹ W. S k w o r c, *Zarządzenie wyborów rad duszpasterskich w diecezji tarnowskiej*, 24.04.2002, *Currenda* 152 (2002) nr 2, s. 244-245.

duszpasterskich. Wskazania zawarte w konstytucji *Lumen gentium*² oraz dekretach *Apostolicam actuositatem*³ i *Christus Dominus*,⁴ stały się inspirującym bodźcem dla powstania pierwszych parafialnych rad duszpasterskich. O ile w pierwszych latach po zakończeniu Soboru można było obserwować powstawanie licznych diecezjalnych rad duszpasterskich, tak lata 1968-1970 charakteryzowały się tworzeniem na szeroką nieraz skalę rad duszpasterskich w parafiach. Proces ten można było obserwować m.in. we Włoszech,⁵ w Polsce, na Węgrzech i w Chile.⁶

Pierwszym dokumentem, w którym wymienia się z nazwy parafialną radę duszpasterską, jest List okólny Kongregacji dla spraw Duchowieństwa *Omnes christifideles* z 25.01.1973. Traktuje on przede wszystkim o diecezjalnej radzie duszpasterskiej, przedstawiając zarówno przesłanki teologiczne dla jej istnienia, jak też praktyczne normy jej ukształtowania i działania. W 12 numerze tegoż Listu stwierdza się, że „[...] licząc się z diecezjalnym charakterem rady duszpasterskiej [...] nie ma przeszkód, aby na terenie diecezji tworzone rady o identycznym charakterze i funkcji, czy to parafialne, czy rejonowe”.⁷ Dokument Kongregacji wprowadza rodzaj paraleli pomiędzy radami duszpasterskimi istniejącymi na poziomie diecezji i parafii. Dlatego też można – *mutatis mutandis* – zastosować do rady duszpasterskiej w parafii te normy, które dotyczą diecezjalnej rady duszpasterskiej.⁸

² W 37 numerze *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* stwierdza się: „Zgodnie z posiadaną wiedzą, kompetencją i autorytetem [ludzie świeccy] mają możliwość, a niekiedy nawet obowiązek, ujawniania swego zdania w sprawach, które dotyczą dobra Kościoła. Powinno się to odbywać, jeśli zachodzi potrzeba, za pośrednictwem instytucji ustanowionych w tym celu przez Kościół, zawsze w prawdzie, z odwagą i roztropnością, z szacunkiem i miłością wobec tych, którzy ze względu na swe święte posłannictwo reprezentują Chrystusa”

³ Por. zwłaszcza DA 10 i 26

⁴ Por. DB 27. Jest to fragment, w którym zaleca się utworzenie diecezjalnej rady duszpasterskiej i określa się jej najważniejsze rysy. Zasługuje on na szczególną uwagę, gdyż według wskazań Papieskiej Komisji dla Autentycznej Interpretacji Kodeksu Prawa Kanonicznego, przywołany *passus* dekretu *Christus Dominus* stanowi jedyne soborowe źródło kan. 536, który traktuje o parafialnej radzie duszpasterskiej: *P o n t i f i c i a C o m m i s s i o C o d i c i I u r i s C a n o n i c i A u t h e n t i c e I n t e r p r e t a n d o, C o d e x I u r i s C a n o n i c i, A u c t o r i t a t e I o a n n i s P a u l i P P. I I p r o m u l g a t u s, F o n t i u m a n n o t a t i o n e a t i n d i c e a n a l y t i c o - a l p h a b e t i c o a u c t u s, L i b r e r i a E d i t r i c e V a t i c a n a, C i t t a d e l V a t i c a n o 1989, s.152.*

⁵ Por. A. M a z z o l e n i, *Le strutture comunitarie della parrocchia*, Roma ²1973, s. 141-142.

⁶ Por. T. P i e r o n e k, *Rada duszpasterska: powstanie, rozwój, problematyka*, *Analecta Cracoviensia* 9 (1977), s. 389.

⁷ K o n g r e g a c j a d o s p r a w D u c h o w i e ń s t w a, *List okólny „Omnes christifideles” o radach duszpasterskich, 25.01.1973*, 12, *Currenda* 128 (1978) nr 1-4, s. 45

⁸ Najistotniejsza różnica pomiędzy obiema radami polega na tym, że diecezjalnej radzie duszpasterskiej przewodniczy biskup diecezjalny, który jest jedynym ustawodawcą w diecezji, natomiast proboszcz, który przewodniczy parafialnej radzie duszpasterskiej, nie posiada władzy

Na uwagę zasługuje również wydana w tym samym 1973 r. Instrukcja *Ecclesiae imago* o pasterskiej posłudze biskupów. W numerze 179 znalazło się stwierdzenie mówiące o tym, że z punktu widzenia skuteczności struktur duszpasterskich, biskup powinien uważać za optymalne te parafie, w których wierni świeccy będą uczestniczyli w radach duszpasterskich.⁹

Normy i wskazania zawarte w Okólniku *Omnes christifideles* i w Instrukcji *Ecclesiae imago* przyczyniły się do wydania w latach 70. przez niektóre europejskie Konferencje Episkopatu własnych dokumentów na temat rad duszpasterskich, które posłużyły następnie do opracowania diecezjalnych statutów parafialnych rad duszpasterskich.¹⁰ Dzięki takim działaniom nie tylko wzrastała liczba rad duszpasterskich w diecezjach wielu krajów, lecz stawały się one powoli ważnym podmiotem działalności pastoralnej w Kościele.

W procesie dalszego rozwoju nowej parafialnej struktury dużą rolę odegrały normy kościelnego ustawodawstwa powszechnego zawarte w Kodeksie Prawa Kanonicznego. W kan. 536, traktującym o parafialnej radzie duszpasterskiej, zostały zawarte ogólne i najważniejsze elementy ukazujące jej charakter i ukształtowanie. Określenie pozostałych kwestii szczegółowych pozostawiono biskupowi diecezjalnemu. On też podejmuje decyzję o powołaniu rad duszpasterskich w parafiach diecezji, po stwierdzeniu „pożyteczności” takiego przedsięwzięcia i po zasięgnięciu opinii Rady kapłańskiej.¹¹ Dyspozycje kan. 536, uznające w sposób definitywny na poziomie prawa powszechnego nową strukturę, dały nowy, mocny impuls do tworzenia parafialnych rad duszpasterskich.

Kolejną ważną zachętą do wprowadzania tego organizmu w życie parafialne były wskazania Jana Pawła II zawarte w adhortacji *Christifideles laici* wydanej po Synodzie Biskupów z 1987 r. Poruszając kwestię apostołskiego zaangażowania wiernych w parafii, Papież wzywa do szerszego, mocniejszego i zdecydowanego dowartościowania parafialnych rad duszpasterskich.¹²

ustawodawczej: por. T. P i e r o n e k, *Rada duszpasterska: powstanie, rozwój, problematyka*, art. cyt., s. 405.

⁹ Por. Kongregacja do spraw Biskupów, *Instrukcja „Ecclesiae imago” o pasterskiej posłudze biskupów*, 22.02.1973, 174.

¹⁰ Por. m.in. Komisja Episkopatu Polski do spraw apostołstwa świeckich, *Wytyczne w sprawie parafialnych rad duszpasterskich dla zarządzeń diecezjalnych*, 18.11.1975, *Currenda* 128 (1978) nr 5-8, s. 151-156; Conferenza dei vescovi svizzeri, *Partecipazione e corresponsabilità nei consigli pastorali*, 1979, *Regno-documenti* 13 (1979), s. 334-337

¹¹ Por. KPK kan. 536 § 1.

¹² Por. J a n P a w e ł I I, *Posynodalna adhortacja apostołska „Christifideles laici” o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie*, 30.12.1988, 27.

Dziesięć lat po wspomnianym wyżej Synodzie, pojawił się jeszcze jeden dokument, który poruszył problemy związane z parafialną radą duszpasterską. Była to instrukcja *Ecclesiae de mysterio*, traktująca o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów. W dokumencie tym stwierdza się, że struktury współpracy w diecezji „okazały się potrzebne i zdały pomyślnie egzamin w procesie odnowy Kościoła zleconej przez Sobór Watykański II”¹³ Jednocześnie zostaje zdecydowanie potwierdzona funkcja jedynie doradcza rady duszpasterskiej¹⁴ oraz przewodniczenie jej przez proboszcza.¹⁵

W świetle przedstawionej skrótowo, na bazie dokumentów Kościoła, historii parafialnych rad duszpasterskich w Kościele, powstanie takiej struktury w diecezji tarnowskiej jeszcze przed Soborem, jawi się jako wydarzenie ze wszech miar interesujące i zasługujące na szczególniejszą uwagę. Rodzi się też uzasadnione pytanie, czy przedsoborowe rady duszpasterskie w diecezji tarnowskiej były rzeczywiście radami „duszpasterskimi”? Czy struktura tak nazwana odpowiadała powstałym po Soborze parafialnym radom duszpasterskim, ukształtowanym ostatecznie w oparciu o kan. 536 Kodeksu Prawa Kanonicznego?

2. PARAFIALNA RADA DUSZPASTERSKA I RADA PARAFIALNA W DIECEZJI TARNOWSKIEJ

Analiza, wydawanych zaraz po II wojnie światowej, norm regulujących funkcjonowanie różnego rodzaju rad w parafiach diecezji tarnowskiej, pozwala stwierdzić istnienie dwóch, różniących się istotnie od siebie, organizmów. Ich nazwy, wewnętrzne ukształtowanie i wyznaczone im zadania nie pozostawiają wątpliwości, że mamy do czynienia z instytucjami całkowicie odmiennymi.

Pierwszą, bardziej znaną, jest rada parafialna. Została ona powołana do życia 7 września 1947 przez Konferencję Episkopatu Polski jako struktura, poprzez którą wierni świeccy brali udział w administracji mienia kościelnego w parafiach. Celem zapewnienia jednolitego ustroju rad parafialnych w całym kraju biskupi polscy przyjęli wspólny dla nich statut.¹⁶ W zakres najważniejszych uprawnień i obowiązków tychże rad wchodziły następujące kwestie: zarząd majątkiem kościoła parafialnego zgodnie z przepisami prawa powszech-

¹³ Kongregacja do Spraw Duchowieństwa i Inne, *Instrukcja „Ecclesiae de mysterio” o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów, 15.08.1997, część II, artykuł 5.*

¹⁴ Tamże, część II, artykuł 5 § 2.

¹⁵ Tamże, część II, artykuł 5 § 3.

¹⁶ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Statut rad parafialnych, 07.09.1947, Currenda (1948) nr 1, s.14-22.*

nego i partykularnego, stworzenie podstaw materialnych, potrzebnych dla pracy duszpasterskiej i życia religijnego w parafii, wydawanie opinii w sprawach lokat kapitałów beneficjalnych, umów dzierżawy lub sprzedaży majątku, regulowanie dochodów z różnych budynków parafialnych oraz ich ubezpieczanie.¹⁷ Natomiast spod uprawnień rady parafialnej wyjęte były sprawy należące do „urzędu duszpasterskiego”,¹⁸ czyli kwestie związane z organizacją i realizacją życia duszpasterskiego i religijnego w parafii.

Oprócz spraw związanych z kompetencją i obowiązkami rady parafialnej, *Statut* określał szczegółowo kwestie dotyczące jej powołania, trybu urzędowania oraz zasady prowadzenia kasy i rachunkowości. Bez zagłębiania się w poszczególne zagadnienia, wystarczy tutaj wspomnieć tylko, że rada parafialna miała istnieć przy każdym kościele parafialnym, a w jej skład wchodził: proboszcz lub inny kapłan zamianowany przez Ordynariusza, oraz wierni świeccy również zamianowani przez Ordynariusza.¹⁹

Decyzją biskupa Jan Stepy, przyjęty przez Konferencję Episkopatu Polski *Statut rad parafialnych*, wszedł w życie w diecezji tarnowskiej od 1 stycznia 1948 r. W tym samym roku odbył się III Synod diecezji tarnowskiej. W czwartej części statutów synodalnych, która była poświęcona majątkowi kościelnemu, znalazły się normy dotyczące rady parafialnej. Statut 206 stwierdzał, że rada parafialna winna istnieć w każdej parafii i działać na mocy wyżej wspomnianego *Statutu rad parafialnych*.²⁰ Dlatego też rozporządzenia III Synodu przypominały jedynie kilka najistotniejszych spraw związanych z radami parafialnymi. Były to przede wszystkim kwestie dotyczące obowiązków i zadań stojących przed radą. Określono także, że członków rady parafialnej dobiera sobie proboszcz, troszcząc się o to, aby „w miarę możliwości wybrane osoby reprezentowały wszystkie gromady należące do parafii i miały uznanie u największej liczby parafian, zwłaszcza tych, którzy są życzliwi sprawie Kościoła”.²¹

Rady parafialne istniejące w diecezji tarnowskiej miały, podobnie zresztą jak w całym polskim Kościele tamtego okresu, charakter rad gospodarczych. Były zatem zbliżone do istniejących obecnie, na mocy kan. 537 Kodeksu Prawa Kanonicznego, parafialnych rad do spraw ekonomicznych.

Odmienny charakter posiadała natomiast parafialna rada duszpasterska. Została ona wprowadzona dekretem erekcyjnym biskupa Jana Stepy z dnia

¹⁷ Por. tamże, s. 17.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Por. tamże, s. 15.

²⁰ Por. III Synod diecezji tarnowskiej (1948), statut 206, *Currenda* 107 (1957) nr 6-7, s. 392.

²¹ Tamże, statut 207.

27.10.1946.²² Jej duszpasterski charakter rady został podkreślony w art. 1 *Regulaminu rady duszpasterskiej*, w którym została nazwana „organem pomocniczym w kościelnej pracy duszpasterskiej”.²³ Z drugiej strony, cel, jakim kierował się bp. Stepa powołując do istnienia parafialną radą duszpasterską, było nowe ujęcie apostołatu świeckich. Polegało ono na przesunięciu ciężaru gatunkowego pracy apostołskiej wiernych świeckich z Akcji Katolickiej na istniejące bractwa i stowarzyszenia religijne.²⁴ W tej perspektywie rada duszpasterska miała służyć ożywianiu i koordynowaniu pracy bractw, stowarzyszeń i instytucji kościelnych, troszczyć się o pogłębianie oświaty i życia religijnego oraz wyrobieniu czynnych katolików, zdolnych do apostołstwa.²⁵ Realizacja tych zadań miała prowadzić do podniesienia życia religijnego w diecezji na wyższy poziom oraz tworzenia kadr elity katolickiej, będącej w społeczeństwie „zaczynem zdrowych myśli i czynów religijnych”.²⁶

Także III Synod diecezji tarnowskiej podjął kwestię parafialnych rad duszpasterskich. Statut traktujący o radzie znalazł się w dziale dotyczącym „karności wiernych”, w części zatytułowanej: „O ważniejszych przejawach życia religijnego” Tekst statutu brzmi:

„Ścisłą współpracę osób świeckich z duszpasterzem ułatwia rada duszpasterska, skupiająca w każdej parafii przedstawicieli bractw, instytucji kościelnych, oraz chętnych i więcej wyrobionych ludzi świeckich, aby według wskazówek Ordynariusza wspólnie omawiać przejawy życia religijnego, jego trudności i potrzeby i obmyślać środki zaradcze”.²⁷

Przytoczony statut mocno podkreśla kwestię współpracy wiernych świeckich z kapłanami. Ukazuje także sposób funkcjonowania rady, która dyskutuje nad sprawami życia religijnego i wysuwa propozycje konkretnych działań w oparciu o wskazania Biskupa Ordynariusza.

Powyższy opis parafialnej rady duszpasterskiej oraz rady parafialnej potwierdza zasadniczą różnicę pomiędzy tymi dwoma strukturami. Rada

²² Por. J a n S t e p a, *Dekret erekcyjny rady duszpasterskiej, 27.10.1946*, Currenda (1946) nr 10, s. 85.

²³ Regulamin rady duszpasterskiej, art.1, Currenda (1946) nr 10, s. 85.

²⁴ Bp Stepa pisał: „Trudności zewnętrzne zmuszają Nas do innego ujęcia apostołatu świeckich, niż to było przed wojną”: J a n S t e p a, *Dekret erekcyjny rady duszpasterskiej, dz. cyt.*, s. 85. Chodziło o to, że wojna i powojenny okres panowania władzy komunistycznej w Polsce uniemożliwił kontynuowanie działalności przedwojennej Akcji Katolickiej: por. J. S i e d l a r z, *Akcja Katolicka w diecezji tarnowskiej*, Currenda 151 (2001) nr 2, s. 234-235.

²⁵ Por. Regulamin rady duszpasterskiej, *dz. cyt.*, art.3.

²⁶ J a n S t e p a, *Dekret erekcyjny rady duszpasterskiej, dz. cyt.*, s.85.

²⁷ III Synod diecezji tarnowskiej, *dz. cyt.*, statut 126.

duszpasterska powołana do istnienia w diecezji tarnowskiej w 1946 r. była organizmem o zupełnie innych zadaniach i celach niż rada parafialna.

Przywołane normy prawa diecezjalnego, określające naturę i zadania parafialnej rady duszpasterskiej, wymagają jednak uzupełnienia o inne szczególne kwestie, które pełniej ukażą czym był i jak został ukształtowany ten organizm w parafiach diecezji tarnowskiej.

3. UKSZTAŁTOWANIE PARAFIALNEJ RADY DUSZPASTERSKIEJ I SPOSOBY JEJ DZIAŁANIA.

Dekret erekcyjny rady duszpasterskiej z 1946 r. powoływał w istocie trzy stopnie rady, które miały pracować w hierarchicznej zależności. Były to diecezjalna rada duszpasterska, okręgowa rada duszpasterska i parafialna rada duszpasterska.²⁸ Zależność pomiędzy tymi radami polegała na tym, że diecezjalna rada duszpasterska miała, jako jedno ze swoich zadań, opracowanie rocznego programu pracy dla wszystkich stopni (zatwierdzał go Biskup Ordynariusz) oraz przygotowanie i dostarczenie okręgom i parafiom materiałów potrzebnych do wykonania tegoż programu. Okręgowa rada duszpasterska wykonywała zlecenia rady diecezjalnej i planowała pomoc dla parafialnych rad duszpasterskich okręgu. Natomiast te ostatnie realizowały na płaszczyźnie parafialnej opracowany program, korzystając z otrzymanych wskazań i pomocy.²⁹

Za organizację parafialnych rad duszpasterskich byli odpowiedzialni proboszczowie. W myśl rozporządzeń wykonawczych *Regulaminu rady duszpasterskiej*, instytucje te miały powstać w każdej parafii, zaś skład zorganizowanej rady należało podać do Kurii diecezjalnej.³⁰ Członkami parafialnej rady duszpasterskiej byli: proboszcz, który był równocześnie jej przewodniczącym, wikariusz (lub ich przedstawiciel), katecheta (lub ich przedstawiciel), przedstawiciele bractw, stowarzyszeń i instytucji parafialnych oraz, w razie potrzeby, osoby dobrane przez proboszcza.³¹

Spotkania tego gremium miały na celu analizę, omówienie i uzgodnienie konkretnych działań w parafii. W realizacji zadań z dziedziny religijno-oświatowej, parafialna rada duszpasterska korzystała z różnorodnych środków. Należały do nich: zakładanie i prowadzenie parafialnej świetlicy i biblioteki, urządzenie cyklu wykładów według programu i wskazówek Instytutu Wyższej Kultury Religijnej, przygotowanie i przeprowadzenie konkursu czytania książki

²⁸ Por. Regulamin rady duszpasterskiej, *dz. cyt.*, art.4.

²⁹ Por. tamże, art. 7; 14; 16.

³⁰ Por. Regulamin rady duszpasterskiej, *dz. cyt.*, Rozporządzenie wykonawcze, s. 88.

³¹ Por. Regulamin rady duszpasterskiej, *dz. cyt.*, art.17.

religijnej, prowadzenie kolportażu prasy katolickiej oraz organizacja widowisk religijnych. W dziedzinie religijno-wychowawczej, rada organizowała dni skupienia i nauki stanowe, wspierała udział w rekolekcjach zamkniętych, troszczyła się o dobre wychowanie dzieci i młodzieży w przedszkolach i szkołach parafii, otaczała szczególną troską młodzież pozaszkolną, organizując ją w kółkach wychowawczych lub różnego rodzaju stowarzyszeniach religijnych, organizowała pielgrzymki i uroczystości religijne.³²

Podjęcie i wykonanie wszystkich tych przedsięwzięć dokonywało się zarówno poprzez odpowiednie sekcje rady duszpasterskiej,³³ jak też poprzez bractwa, stowarzyszenia i instytucje parafialne.³⁴ W ten sposób, funkcjonowanie rady duszpasterskiej przyczyniało się jednocześnie do ożywienia działalności bractw i stowarzyszeń parafialnych oraz służyło koordynacji i uzgodnieniu podejmowanych inicjatyw.

Parafialna rada duszpasterska popierała także działalność charytatywną w parafii i współpracowała w miarę potrzeb z Oddziałem Caritas. Współpraca ta przejawiała się zwłaszcza podczas Tygodnia Miłosierdzia oraz przy specjalnych akcjach Caritas. Popieranie działalności charytatywnej przez parafialną radę duszpasterską polegało także na szerzeniu idei zorganizowanego miłosierdzia i trosce o wychowywanie w tym duchu dzieci i młodzieży.³⁵

Przedstawione zadania parafialnej rady duszpasterskiej, sposoby ich realizacji oraz wewnętrzne ukształtowanie rady, pokazują wyraźnie jak ważnym organizmem była ta struktura w życiu parafialnym. *Instrukcje synodalne* do III Synodu diecezji tarnowskiej, w wytycznych dotyczących wizytacji dziekańskich w parafiach wyraźnie podkreślają, że rady w parafii: duszpasterska i parafialna wykonują „doniosłą pracę dla Kościoła i parafii”.³⁶

KONKLUZJA

Parafialna rada duszpasterska, powołana przez bp. Jana Stepę i potwierdzona przez normy III Synodu Diecezji Tarnowskiej, była nowym organizmem w życiu parafii. W świetle *Regulaminu rady duszpasterskiej* z 1946 r. posiadała ona przede wszystkim ukształtowanie i zadania związane z ożywieniem i

³² Por. tamże, art. 18.

³³ W parafialnej radzie duszpasterskiej miały istnieć przynajmniej trzy sekcje: oświaty religijnej, opieki nad dzieckiem, opieki nad młodzieżą. Por. tamże, art. 20.

³⁴ Na terenie parafii działały następujące bractwa: Krucjata Eucharystyczna, Sodalicja Mariańska, Żywy Różaniec, Arcybractwo Najświętszego Sakramentu i Apostolstwo Modlitwy, Trzeci Zakon św. Franciszka.

³⁵ Por. J. S t e p a, *Program pracy parafialnej rady duszpasterskiej na rok 1947*, Currenda (1947) nr 2, s. 77-78.

³⁶ J. S t e p a, *Instrukcje synodalne*, Currenda (1949) nr 3, s. 123.

koordynacją apostołatu świeckich. To właśnie w tym obszarze należy widzieć jej zasadnicze usytuowanie. Nie była ona jeszcze tą parafialną radą duszpasterską, która funkcjonuje dziś w oparciu o rozporządzenia kan. 536 i prawodawstwo partykularne. Bliski jej charakterowi wydaje się być późniejszy i zarazem jedyny tekst Soboru Watykańskiego II, w którym mówi się o „radach” w parafii. W Dekrecie o apostołstwie świeckich stwierdza się:

W diecezjach, o ile to możliwe, niech istnieją rady, które będą wspierać działalność apostołską Kościoła czy to na polu ewangelizacji i uświęcania, czy to na terenie charytatywnym i społecznym oraz w innych działaniach przy zgodnej współpracy kapłanów i zakonników ze świeckimi. Takie rady będą mogły służyć wzajemnej koordynacji różnych świeckich stowarzyszeń i inicjatyw, przy zachowaniu własnego charakteru każdego z nich oraz ich autonomii. Tego rodzaju rady powinny istnieć, jeśli to możliwe, także na terenie parafialnym [...].³⁷

Przedsoborowa parafialna rada duszpasterska w diecezji tarnowskiej posiadała zasadniczo rysy tego rodzaju rady. Tym niemniej zarówno nazwa, jaką otrzymała ta instytucja w Kościele tarnowskim, a także podkreślenie wspólnego omawiania w jej łonie przejawów życia religijnego, jego trudności i potrzeb oraz szukania środków zaradczych, pozwalają w niej dostrzec pewne oznaki „nowości”, zbliżające ją do parafialnej rady duszpasterskiej w jej obecnym kształcie.

W zmieniających się nieustannie warunkach i okolicznościach historycznych, w których Kościół realizuje swoją niezmienną misję, parafialna rada duszpasterska z okresu przedsoborowego, była przejawem poszukiwania nowej formy w organizacji życia parafialnego. Pojawienie się w nim struktury, noszącej nazwę „duszpasterska”, było także znakiem świadomości, że za misję parafii nie są odpowiedzialni sami tylko duszpasterze, lecz jej podmiotem są wszyscy, którzy tworzą tę wspólnotę. Szeroki zaś zakres zadań i obowiązków, jakie wypełniały pierwsze parafialne rady duszpasterskie w diecezji tarnowskiej, może być także i dziś, w zmienionych warunkach i okolicznościach, przyczynkiem do refleksji nad rolą tej instytucji w aktualnych uwarunkowaniach życia wspólnoty parafialnej.

IL CONSIGLIO PASTORALE PARROCCHIALE NELLA DIOCESI DI TARNÓW PRIMA DEL CONCILIO VATICANO II

R i a s s u n t o

La storia dei consigli pastorali parrocchiali nella Chiesa è ormai ben conosciuta. L'origine di questa struttura è legato all'insegnamento dell'ultimo Concilio. Perciò sorprende il fatto che nella diocesi di Tarnów ha apparso un organismo cosè chiamato ancora prima del Concilio.

³⁷ DA 26.

L'esame dei documenti emanati dal vescovo Jan Stepa e delle norme del III Sinodo della Diocesi di Tarnów ha consentito di constatare l'esistenza a livello parrocchiale dei due organi di collaborazione tra i presbiteri e i laici. Si tratta di consiglio parrocchiale e di consiglio pastorale parrocchiale. Il primo operava nell'ambito degli affari economici, il secondo invece serviva soprattutto per lo sviluppo e il coordinamento dell'apostolato dei laici. Tale principale caratteristica del consiglio pastorale parrocchiale nella diocesi di Tarnów nei primi anni dopo la Seconda Guerra Mondiale non permette di determinarlo come struttura simile alla sua presente forma stabilita sulla base del can. 536 del Codice di diritto canonico. Dall'altra parte, la struttura esaminata porta alcuni segni di „novità” che meritavano di essere richiamati e presi in considerazione per la presente storia e funzionamento dei consigli pastorali nelle nostre parrocchie.